

فقدان آموزشهای جنسی در مدارس ایران / ایدز در کمین دانش آموزان

محمد حبیبی

همچون سالهای گذشته، امسال نیز خبرهای متعددی پیرامون مسائل آموزش و پرورش و مدارس ایران روی تلکس خبرگزاری ها قرار گرفت و توجه کارشناسان را به خود جلب کرد. اما خبری تلخ و تکان دهنده که انتظار می رفت توجهات بیشتری را به خود جلب کند، با تلاش مسئولان آموزش و پرورش برای پنهان کاری به زودی از دایره توجهات رسانه ای خارج شد. روز ۱۹ اردیبهشت ماه، مردی ۳۳ ساله، ناظم یک مدرسه ابتدایی پسرانه در شهرک دانشگاه تهران به اتهام آزار و اذیت جنسی یکی از دانش آموزان بازداشت شد. پدر و مادر دانش آموز یاد شده در شکایتشان به دادگاه گفته بودند که متوجه تغییر رفتار پسرشان شده‌اند: «پسرمان دانش آموز مقطع ابتدایی است. چند روز بود که رفتار پسرمان تغییر کرده بود. به این تغییر رفتار او مشکوک شده و پس از صحبت با پسر خود متوجه شدیم که او از سوی ناظم مدرسه مورد آزار و اذیت قرار گرفته است.» پس از مدتی روشن شد که موضوع به تنها یک دانش آموز ختم نمی‌شود. به دنبال بازداشت ناظم، پدر و مادرهای دیگری نیز به دادگاه شکایت کردند و برخی نیز به سراغ انجمن حمایت از حقوق کودکان و وزارت آموزش و پرورش رفتند. پس از آن بود که موارد بیشتری از آزار جنسی کودکان بوسیله این ناظم سی و سه ساله فاش شد. در ادامه خبر تجاوز به دانش آموزان در مدرسه ابتدایی دیگری در تهران مورد تایید مسئولان آموزش و پرورش قرار گرفت. (۱)

اگر چه مواردی از تجاوز جنسی به کودکان در محیط های آموزشی امری نادر و صرفاً منحصر به مدارس ایران نیست، اما در بطن این خبر تکان دهنده دونگته حایز اهمیت به چشم می خورد. مورد اول به نوع واکنش مسئولان آموزشی به فاجعه اتفاق افتاده بود - که در ادامه به آن خواهیم پرداخت - و مورد دوم نوع واکنش کودکان دانش آموز در مواجهه با برخوردهای ناپه‌نجان ناظم مدرسه بود که حکایت از مشکل عمده ی دیگری در ساختار آموزشی کشور دارد. و آن فقدان آموزشهای جنسی مناسب در مدارس کشور است. بطوریکه کودکان قربانی در مورد ذکر شده از اولی ترین آموزشهای لازم پیرامون حفظ حریم خصوصی خود نیز برخوردار نبوده اند. یکی از اعضای کمیته حقوقی انجمن حمایت از حقوق کودک که با دانش آموزان این مدرسه ابتدایی گفتگو کرده است، واکنش دانش آموزان به اقدامات ناپه‌نجان ناظم مدرسه را چنین شرح می دهد:

«ما با بعضی از این بچه‌ها صحبت کرده‌ایم. آنها می‌گویند بعضی هم‌کلاسی‌هایشان را در قسمتی از مدرسه دیده‌اند که ناظم مدرسه در حال تجاوز به آنهاست ولی چون این بچه‌ها نمی‌دانستند که او چه کار می‌کند، این‌طور تعبیر کرده‌اند که ناظم هم‌کلاسی‌شان را تنبیه می‌کند.» (۲)

این در حالی است که معمولاً در کشور های پیشرفته صنعتی دانش آموزان از حدود ده سالگی با این مسائل آشنا می‌شوند و مدارس مسئولیت اصلی آموزشهای جنسی دانش آموزان را برعهده دارند. در این کشورها تلاش می‌شود با طرح علنی این مسایل در سطح جامعه، حساسیت در این زمینه را بالا برند و هم‌زمان با بالا بردن آگاهی کودک تا حدی قدرت دفاعی کودک در مواجهه با خطرات افزایش دهند. در واقع در این کشورها مدارس و آموزشهای رسمی نقشی کلیدی در شخصیت سازی و آماده سازی فرد برای حضور در اجتماع ایفا می‌کنند. بنابر تعاریف علمی آگاهی بخشی در زمینه مهارتهای زندگی از جمله وظایف و اهداف نظامهای آموزشی در سرتاسر دنیاست و آموزش مسائل جنسی به کودکان و نوجوانان از مهمترین جنبه های این آگاهی بخشی است. ولی متأسفانه بدلیل مشکلات فرهنگی و اجتماعی از یکطرف و ناکارآمدی سیستم آموزشی از سوی دیگر از این آموزشها در مدارس ایران خبری نیست. علاوه بر آن واکنش مقامات مسئول در مواردی همچون فاجعه مدرسه ابتدایی شهرک دانشگاه، به جای روشنگری و حمایت از قربانیان، تحت فشار قراردادن خانواده ها برای جلوگیری از آگاهی رسانی بیشتر است. همانطور که عضو هیات مدیره انجمن حمایت از کودکان اشاره می‌کند، «در چنین مواقعی وزارت آموزش و پرورش تمام تلاش خود را می‌کند که این مسائل لاپوشانی شود و خیلی در جامعه درز پیدا نکند در حالی که اگر این وقت را برای آموزش و پیشگیری والدین و دانش آموزان خرج کند شاید نتیجه بهتری حاصل شود.» (۳)

از طرف دیگر در حالی که باید در مدارس مشاورینی وجود داشته باشند که دانش آموزان هنگام مشکل به آن‌ها رجوع کنند اما در مقاطع دبستان هیچ مشاوره برای کودکان وجود ندارد. و با وجود همه کاستی‌ها و کمبودها، از هرگونه همکاری با فعالین مدنی و نهادهای غیر دولتی در مسائل این چنینی خودداری می‌شود. از نظر مسئولان آموزشی جای آموزش مسایل جنسی در مدرسه نیست!! به باور معاون پرورشی و فرهنگی وزیر آموزش و پرورش در دولت روحانی «در ایران نمی‌توان مسائل مربوط به امور جنسی را در کتاب‌ها آورد یا مستقیماً به دانش آموزان آموزش داد، بلکه باید فکری به حال آموزش خانواده‌های دانش آموزان کرد» وی در توجیح اتخاذ چنین رویکردی در آموزش و پرورش نسبت به آموزشهای جنسی می‌گوید: «ببینید! کشور ما جمهوری اسلامی ایران است؛ نه غربی است و نه اروپایی. هزار جا مدعی آموزش‌هایی‌اند که ما در مدارس می‌دهیم. مثلاً سازمان پژوهش چند وقت پیش درباره پیشگیری از ایدز به میدان آمد و شروع به دادن آموزش‌هایی کرد ولی بلافاصله صدای خیلی‌ها از نقاط مختلف بلند شد و گفتند یعنی چه و

چه دلیلی وجود دارد که چنین آموزش‌هایی وجود داشته باشد. بنابراین این‌طور نیست که مثلا ما آموزش‌های مربوط به حق بدن دانش‌آموزان را در جزوه‌هایی چاپ کنیم و به تیراژ میلیونی هم برسانیم و بتوانیم راحت کارمان را پیش ببریم. از نظر من این بیشتر از آن‌که به آموزش و پرورش مربوط باشد به فضای اجتماعی ما مربوط است» (۴)

این در حالی است که بنابر آمارهای رسمی هرساله شاهد افزایش میزان روابط جنسی در میان دانش‌آموزان مدارس هستیم. مرکز پژوهش‌های مجلس در آخرین گزارش خود در سال جاری آمارهای تکان دهنده‌ای در این زمینه ارائه کرد. این مرکز با انتشار گزارشی، از تحقیق بر روی ۱۴۱ هزار و ۵۵۵ دانش‌آموز خبر داد که بر اساس آن ۱۷.۵ درصد دانش‌آموزان همجنس‌گرا بوده‌اند و ۷۴ درصد نیز با جنس مخالف رابطه جنسی داشته‌اند. بر اساس این تحقیق، ۸۰ درصد دختران مورد پرسش در چند دبیرستان دخترانه تهران گفته‌اند که رابطه با جنس مخالف را تجربه کرده‌اند. همین گزارش از کاهش سن روسپیگری به ۱۵ سال حکایت دارد. از سوی دیگر معاون ساماندهی امور جوانان وزیر ورزش و جوانان، ۲۱ اردیبهشت امسال نیز گفته بود که بر اساس گزارش‌های آموزش و پرورش، ۴۰ درصد دانش‌آموزان رابطه با جنس مخالف را از ۱۴ سالگی شروع کرده‌اند (۵)

ارائه چنین آمارهای نگران‌کننده‌ای در شرایط فقدان آموزش‌های جنسی در مدارس، خبر از واقعه هولناک دیگری می‌دهد. در چنین شرایطی رشد و گسترش بیماری‌های مقاربتی و از جمله بیماری ایدز در میان دانش‌آموزان دور از انتظار نیست. در حالی که بنابر نظر کارشناسان الگوی انتقال ایدز در ایران به سمت روابط جنسی در سال‌های اخیر حرکت کرده است، بنابر نظر یونیسف، در ایران آمار آگاهی از ایدز در مدارس ایران کمتر از ۲۰ درصد است. بنابر نظر رییس دفتر یونیسف در ایران " بر اساس مقاله‌ای که وزارت بهداشت در سال ۲۰۱۰ انجام داده است، ۱۶ درصد نوجوانان دختر و ۲۰ درصد نوجوانان پسر، راه انتقال HIV / ایدز را می‌دانند. بنابراین ۸۰ درصد نوجوانان کشور ایران از راه‌های انتقال HIV / ایدز بی‌اطلاع هستند." این آمار که ظاهرا دولتی هم هستند، نشان می‌دهد نسل آینده ایرانیان دانشی برای پیشگیری از ایدز ندارد. (۶) این در حالی است که تمام هشدارها ی جهانی حداقل در یکی دو سال گذشته برای مصون نگه داشتن کودکان و نوجوانان از HIV/ایدز بوده است. بنابر گزارش دیگری آمارها نشان می‌دهد یکی از دلایل بالا بودن درصد شیوع HIV/ایدز در کودکان خیابانی پایین بودن آموزش‌های مرتبط با ایدز و البته مهمتر، مواد مخدر در نظام آموزشی ایران است. چه اینکه بیشترین نقش در انتقال بیماری ایدز در میان کودکان خیابانی، سرنگ‌های تزریقی معتادان بوده است. (۷)

در حالی که کارشناسان معتقدند عدم آگاهی و شناخت از جمله مهمترین عوامل ابتلا نوجوانان به بیماری ایدز است، نظام آموزشی ایران «شجاعت» وارد شدن به چنین مسایل حیاتی که مربوط به امروز و آینده جوانان است را ندارد و اگر مدرسه به این مسایل نپردازد، راه دیگری وجود ندارد که بتوان به شکل علمی و از طریق گفت‌وگو با نگاهی باز، انتقادی و با فاصله به آن پرداخت. در نتیجه به نظر می‌رسد در چنین شرایطی خطر ابتلا به ایدز در کمین بسیاری از دانش‌آموزان است.

فهرست یادداشتهای:

۱- <http://www.entekhab.ir/fa/news/166024>

۲- <http://www.dw.de/%D8%AA%D8%AC%D8%A7%D9%88%D8%B2-%D8%A8%D9%87-%D8%AF%D8%A7%D9%86%D8%B4%D8%A2%D9%85%D9%88%D8%B2%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D8%AE%D9%84%D8%A7%D8%A1-%D8%A2%D9%85%D9%88%D8%B4-%D9%88-%D9%BE%D9%86%D9%87%D8%A7%D9%86-%D8%A7%D8%B2-%D8%A7%D9%81%DA%A9%D8%A7%D8%B1-%D8%B9%D9%85%D9%88%D9%85%DB%8C/a-17695675>

۳- <http://www.dw.de/%D8%A2%D9%85%D9%88%D8%B2%D8%B4-%D8%AC%D9%86%D8%B3%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D9%85%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D8%B3-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%AA%D8%A7%D8%A8%D9%88%DB%8C%DB%8C-%D9%82%D8%AF%DB%8C%D9%85%DB%8C/a-17301184>

۴- <http://www.khabaronline.ir/detail/328320/society/health>

-۵

http://www.radiofarda.com/content/f4_iran_parliament_report_hemosexual_school/26521371.html

<http://www.khabaronline.ir/detail/328320/society/health>-۶

<http://www.khabaronline.ir/detail/325420/society/health>-۷